ASIKKALA PULKKILANHARJU

KÄKISALMEN LUONTO- JA MAISEMASELVITYS

Mikko Siitonen
28.2.2021

1 JOHDANTO

Selvitysalue (n. 11 ha) sijaitsee Asikkalan kunnassa, Pulkkilanharjun pohjoisosassa Päijänteen rannalla. Alue käsittää Harjun poikki lähes rannasta rantaan yltävän tilan 16-413-10-69 (Kaukola). Rantaviivaa alueeseen kuuluu noin 320 metriä. Mökkipihoja lukuun ottamatta selvitysalue on talousmetsää. Kaikki mökit sijaitsevat saman kiinteistön alueella.

Selvitysalueen sijainti

2 SELVITYKSEN TAVOITTEET JA TYÖMENETELMÄT

Selvitys toimii maankäyttö- ja rakennuslain mukaisena selvityksenä ranta-asemakaavoitusta varten. Selvityksessä on erityisesti huomioitu seuraavat luonto- ja maisema-arvoihin vaikuttavat tekijät:

- Luonnonsuojelulain mukaiset suojeltavat luontotyypit (Luku 4, § 29)
- Metsälain mukaiset merkittävät elinympäristöt (Luku 3, § 10)
- Vesilain kohteet (Luku 2, § 11)
- EU:n luontodirektiivin (Liite II, IVa) lajien esiintymät
- EU:n lintudirektiivin (Liite 1a) lajit
- Uhanalaisten ja suojeltujen lajien esiintymät
- Natura-alueet

Yllä lueteltujen ns. Lakikohteiden lisäksi selvityksessä on tarkasteltu seudulla ja alueella kiinnostavaa (harvinaista, erityisen vaateliasta tai kulttuurihistoriallisesti merkittävää) lajistoa. Paikallisesti merkittävät lähiluontokohteet on huomioitu selvityksessä. Suur- tai lähimaiseman kannalta arvokkaat kohteet tai kuviot on tarvittaessa rajattu erikseen.

Selvitysalueella tehtiin maastoinventointi 26.5. ja 30.8.2020. Alue kuvioitiin luontotyyppien perusteella (*Kuviokartta s. 9, ilmakuva s. 10*) ja kultakin kuviolta kartoitettiin kasvillisuus, kasvisto (putkilokasvilajisto) ja mahdollisuuksien mukaan myös eläimistöä. Geomorfologiasta ja geologiasta tehtiin joitain huomioita.

Aamun 26.5. inventointi oli ensi sijassa pesimälinnuston laskentaa. Lisäksi täydennettiin kasvistotietoja ja rajattiin luontokohteita entistä tarkemmin. Linnustotiedot on esitetty *taulukossa sivulla 5*. Kartoitusreitti kulki mökeille vievää tietä, harjun lakea ja maantietä seuraillen. Varsinainen laskenta tehtiin klo 4.00-8.00 ja sitä täydennettiin elokuussa (30.8.) tehdyn kasvillisuuskartoituksen aikaisilla havainnoilla. Lisäksi alueella käytiin lyhyellä maastokäynnillä juhannuksen aikoihin.

Kasvinimistö noudattaa retkeilykasvion 4. painosta (*Hämet-Ahti ym. 1998*); myöhempiä nimistömuutoksia ei ole huomioitu. Linnustotiedot on täydennetty uusilla uhanalaisuustiedoilla (*Hyvärinen ym. 2019*). Nimistö noudattaa Laineen (*1996*) opaskirjaa. Selvitysalueen uhanalaisia lajeja koskevat aikaisemmat tiedot on tarkistettu ympäristöhallinnon Hertta/eliölajit –tietokannasta.

3 TULOSTEN YHTEENVETO

Selvitysalueella ei ole luontoarvoiltaan erityisen merkittäviä kohteita tai lajistoa. Harjun talousmetsä jakaantuu varttuneisiin taimikoihin ja äskettäin hakattuun alueeseen; luonnontilaisen kaltaista metsää ei alueelta löytynyt. Rantamökkien ympäristössä tosin esiintyy vanhempaakin metsää. Alueen koillisosassa sijaitsevan supan pohja ja selvitysalueen lakiosa ovat kasvillisuudeltaan reheviä, lähinnä kuivaa harjulehtoa. eteläkaakkoon antavalla rinteellä, etenkin harjulehdon ja karumman metsän rajakohdassa tapaa paahdeympäristöä muistuttavia laikkuja. Näillä paikoilla inventoitiin kasvillisuutta tarkemmin erityisesti eräiden huomionarvoisten lajien (Kangasajuruoho, harjumasmalo, kangasvuokko, harjukeltalieko ym.) mahdollisten esiintymien löytämiseksi. Myös suppalehtoon kiinnitettiin erityishuomiota etenkin mustuvanlinnunherneen tai alppivuokon mahdollisten kasvupaikkojen havaitsemista ajatellen (paikka on hyvin sopivan oloinen!). Mainittuja lajeja ei kuitenkaan tavattu. Selvitysalueella ei tavattu liito-oravalle, viitasammakolle tai lepakoille sopivia elinympäristöjä tai oleskelupaikkoja. Linnustossa havaittiin joitain uhanalaisia lajeja. Sinänsä kiinnostavan harjulehdon kasvillisuus on hakkuiden jäljiltä sukkessiovaiheessa. Rakentamista sinne ei kaavassa esitetä.

Direktiivilajeista liito-orava, viitasammakko ja korennot tuskin esiintyvät alueella sopivien elinympäristöjen puuttuessa. Lepakoille erityisesti sopivia kohteita tai alueita ei tavattu, joten lajien mahdollinen esiintyminen alueella ei eroa lähiseudun muusta esiintymisestä. Selvitysalueeseen ei sisälly rantakosteikkoja, ruovikoita tai pikkuluotoja, joten merkitys vesilinnuston kannalta lienee vähäinen.

Selvitysalueella ei luontoselvityksen perusteella ole sellaisia luontoarvoja (kohteita tai lajistoa), joihin suunnitellun mukainen rakentaminen vaikuttaisi merkittävästi.

4. YLEISKUVAUS

Selvitysalueeseen kuuluu kappale Pulkkilanharjun pohjoisosaa. Melkein koko selvitysalue on metsämaata, kehitysluokiltaan varttunutta taimikkoa ja muutama vuosi sitten päätehakattua aukkoa. Rantaviiva on rakennettua vuokramökkialuetta pääosin luonnonmukaisine pihoineen. Mökkien lähiympäristöstä löytyy myös vanhempaa metsää.

Kasvimaantieteellisesti alue sijoittuu etelä-boreaaliseen vyöhykkeeseen. Alueellisessa uhanalaistarkastelussa kyseessä on vyöhyke 2a (etelä-boreaalinen, Lounaismaa ja Pohjanmaan rannikko), tosin sen itäreunassa. Perinnemaisemainventoinneissa käytetyssä aluejaossa selvitysalue kuuluu Hämeen viljely- ja järvimaan Päijänteen seutuun. Suurmaisemassa selvitysalue muodostaa merkittävän osan Pulkkilanharjun kokonaisuudesta.

Pulkkilanharjun glasifluviaalisen muodostuman osana selvitysalueen maaperä lukeutuu kauttaaltaan harjuaineksiin. Aivan laella vähän sadan metrin korkeuskäyrän yläpuolella esiintyy ilmeisesti eoolisia hienojakoisia maa-aineksia, joiden ansiosta kasvillisuus muuttuu äkkiä rehevämmäksi (Vrt. esim. Lammin seudun ja Kelventeen harjumuodostot). Selvitysalueen kohdalla Pulkkilanharju muodostuu laelta hieman tasoittuneesta harjukummusta ja sen viereen syntyneestä supasta. Harjun laki nousee Päijänteen pinnasta vajaan 35 metrin verran ja supan pohja painuu runsaat 20 metriä lakea alemmas. Molemmat rinteet kohoavat Päijänteestä huomattavan jyrkkinä. Etenkin pohjoisrinteessä esiintyy hieman lohkareisuutta muinaisrannan tasolla. Rantaviiva on koko pituudeltaan rakennettua, soita tai pienvesiä ei selvitysalueella esiinny.

Rakennettu ympäristö käsittää väljästi sijoiteltuja vuokramökkipihoja enimmäkseen luonnonmukaisessa ympäristössä. Maantien varresta löytyy pientareita ja joutomaita.

Harjumetsän ala- ja keskirinteillä vallitsevat kuivahkot tai kuivat kankaat, lakialueella kuiva harjulehto tai lehtomainen kangas. Myös supan pohjalle on kehittynyt pieni lehtolaikku. Lakilehto on hakattu joitain vuosia sitten ja alueella kasvaa koivu- ja mäntyvaltaista taimikkoa, seassa runsaasti pihlajaa ja vähemmän harmaaleppää. Rinteiden metsä on voittopuolisesti varttunutta mäntyvaltaista taimikkoa, sekapuuna runsaasti koivua ja etenkin pohjoisrinteessä kuustakin. Harmaaleppää tapaa paikoin, haapaa lähinnä supan rinteillä ja hiukan tuomea sen pohjalla. Mökeille vievän tien ja järven välisessä alueella puusto on vanhempaa ja osaksi kuusivaltaista.

Kasvistoltaan metsät ovat tavanomaisia tai vaatimattomia. Varsinaiset harjulajit puuttuvat. Lakialueen kuivassa lehdossa lehtokuusama muodostaa paikoin lähes yhtenäisiä pensastoja. Alueella kasvaa myös taikinamarjaa ja metsäruusua, sekä mm. sinivuokkoa, metsänätkelmää ja metsävirnaa. Supan lehdossa kasvaa runsaasti mäkilehtolustetta. Kuivien kankaiden kasvillisuudessa harjumaisuuteen viittaa vain sianpuolukan ja tavallaan myös variksenmarjan suhteellinen runsaus.

Pesimälinnustokartoituksen tulokset ilmenevät oheisesta taulukosta. Kartoitus perustuu vain yhteen laskentakertaan eikä siten ole laji- ja parimäärien osalta kattava. Mitään erityisen huomionarvoista ei lajistossa ja runsauksissa voi havaita. Uhanalaisista lajeista alueella pesii mm. töyhtötiaisia ja viherpeippoja.

Taulukko: Pesimälinnusto. Parimäärä tarkoittaa varmoja pesintöjä, muu havainto (x) mm. ylilentäjiä, ruokailuvierailijoita, epävarmoja tai selvitysalueen rajamaille osuvia pesintöjä ja havaintoja (täsmennetty lisäkommenteissa). Parimäärätulkinnat, ks. pistelaskentaohjeet (Luomus).

Laji	**Parimäärä**	**Muu havainto**	**Status**	**Kuvio(t)**	**Lisäkommentit**
Pyy (D)	1		LC	3	Poikue
Teeri (D)		x	LC	1,3	Jätösiä
Kalalokki		x	LC		
Kalatiira (D)		x	LC		
Käpytikka		x	LC	3	
Metsäkirvinen	2		LC	1,4	
Västäräkki	2		NT	5	
Punarinta	2		LC	1,5	
Leppälintu	1		LC	3	
Mustarastas	1		LC	1	
Punakylkirastas	1		LC	1	
Lehtokerttu	1		LC	3	
Hernekerttu	1		LC	3	
Pajulintu	3		LC	1,2,3	
Kirjosieppo	2		LC	5	
Harmaasieppo	1		LC	3	
Töyhtötiainen	1		VU	4	
Talitiainen	2		LC	2,5	
Sinitiainen	2		LC	1,4	
Närhi		x	NT	4	
Varis		x	LC	1-5	
Peippo	4		LC	1,3,4,6	
Viherpeippo	1		EN	1	
Vihervarpunen	1		LC	4	

EN =erittäin uhanalainen, VU=vaarantunut, NT=silmälläpidettävä, LC=elinvoimainen. D=direktiivilaji.

5. KUVIOKOHTAISET KUVAUKSET

Kuvio 1. Selvitysalueen kaakkoisrinne on pääosin kuivahkoa kangasta (*Kuva 1, s. 6*). Kuviolla kasvaa mäntyvaltaista varttunutta taimikkoa, jossa koivua esiintyy runsaasti sekapuuna. Rinteessä esiintyy paikoin paahteisenoloisia laikkuja, joissa kasvaa sianpuolukkaa, kanervaa ja variksenmarjaa. Etsimisestä huolimatta niistä ei löytynyt varsinaista harjulajistoa, kuten kangasajuruohoa.

Kuva 1. Jyrkkää rinnettä kuvion 1 eteläosassa.

Kuva 2. Supan rehevää koillisrinnettä (Kuvio 2)

Kuvio 2. Supan alarinteessä ja pohjalla kasvaa varttunutta koivutaimikkoa, jossa sekapuuna esiintyy mäntyä, kuusta ja haapaa (*Kuva 2*). Kasvillisuus edustaa tuoretta ja lehtomaista kangatsa, paikoin lähinnä kuivaa lehtoa (Nuokkuhelmikkä-Kevätlinnunhernetyyppi, MeLaT). Lajisto on edustavaa, mm. lehtokuusama, taikinamarja, kevätlinnunherne, metsävirna, sinivuokko, sormisara, mäkilehtoluste, nuokkuhelmikkä ja lehtonurmikka.

Kuvio 3. Äskettäin hakattu kuvio, jonka muutaman vuoden ikäisessä taimikossa vallitsevat mänty, koivu ja pihlaja, sekä niukempina kuusi ja harmaaleppä (*Kansikuva*). Jättöpuina on säilytetty lähinnä mäntyjä. Harjun lakiosan kuvio on kasvillisuudeltaan lähinnä kuivaa lehtoa (lähinnä Puolukka-lillukka tyyppi, VRT) ja lehtomaista kangasta. Lehtopensaista lehtokuusama kasvaa hyvin runsaana, taikinamarja ja metsäruusu niukempina (*Kuva 3*). Kasvillisuuden valtalajeina esiintyvät kielo, lillukka, puolukka, metsäkastikka ja paikoin ahomansikka. Muuhun lajistoon kuuluvat mm. metsävirna, metsänätkelmä, aitovirna, hiirenvirna, sinivuokko, sormisara, nuokkuhelmikkä, mäkilehtoluste, metsäorvokki ja vadelma.

Kuva 3. lehtokuusamaa ja metsänätkelmää kuviolla 3.

Kuva 4. Luoteisrinteen taimikkoa (Kuvio 4).

Kuvio 4. Harjun luoteisrinne on puustoltaan varttunutta sekataimikkoa, jossa männyn, kuusen ja koivun osuudet ojat suunnilleen yhtä suuret (*kuva 4*). Paikoin kasvaa myös harmaaleppää ja hiukan haapaa. Kuvion länsiosassa jättöpuuta on enemmän, sekä koivua että män-

tyä. Kasvillisuus vaihtelee kuivahkosta karuun tuoreeseen kankaaseen. Muinaisrantojen tasossa esiintyy lohkareisuutta.

Kuviot 5. Varttunutta osin luonnontilaisen kaltaista metsää, jossa vallitseva puulaji on joko mänty tai kuusi, sekapuuna koivu. Kuvio muodostaa eräänlaisen taustan mökkialueen ympärille ja pihojen väleihin (*Kuvat 5 ja 6*). Alue on kasvillisuudeltaan kuivahkoa ja kuivaa kangasta.

Kuvio 6. Koivu- ja mäntyvaltaista nuorta kasvatusmetsää kaakkoisrinteen eteläosassa. Sekapuuna kasvaa myös kuusta. Kasvillisuudeltaan kuvio on kuivaa ja kuivahkoa kangasta. Kuvion yläreunassa esiintyy paahdeympäristöjen tapaisia laikkuja, joissa ei kuitenkaan tavattu mainittavaa lajistoa.

Kuvio 7. Joutomaa-piennarlaikku.

Kuva 5. Luoteiskulman mökki ja lähimetsää. (Kuvio 5).

Kuva 6. Mökkipiha ja näkymä Päijänteelle. (Kuvio 5).

Kirjallisuus ja muut lähteet:

Hyvärinen, E., Júslen, A., Kemppainen, E., Uddström, A. ja Liukko, U-M. 2019: Suomen lajien uhanalaisuus 2019. Ympäristöministariö ja SYKE.

Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T. Ja Uotila, P. 1998: Retkeilykasvio. 4. Uudistettu painos.

Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Maalintujen kartoituslaskentaohjeet. – Teoksessa Koskimies P. & Väisänen, R. A. (toim.): Linnustoseurannan havainnointiohjeet 2. painos. – Helsingin yliopiston eläinmuseo.

Meriluoto, M & Soininen, T. 1998: Metsäluonnon arvokkaat elinympäristöt. Metsälehtikustannus, Helsinki.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (Toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Osa 1. Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristö 8/2008.

Raunio, A., Schulman, A. & Kontula, T. (Toim.) 2008: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus. Osa 2. Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristö 8/2008.

Savola, K. 1997: Luonnonsuojelulaki selityksineen. Lakimiesten kustannus. Helsinki.

Syrjänen, K., Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppäla, J., Seppälä, M. & Valkeapää, A. 2016: Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäelinympäristöjen tunnistaminen. – Metso-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet. Ympäristöministeriön raportteja 17/2016.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rantala, L., Sirkiä, P. Ja Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. – The red list of finnish bird species. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus.

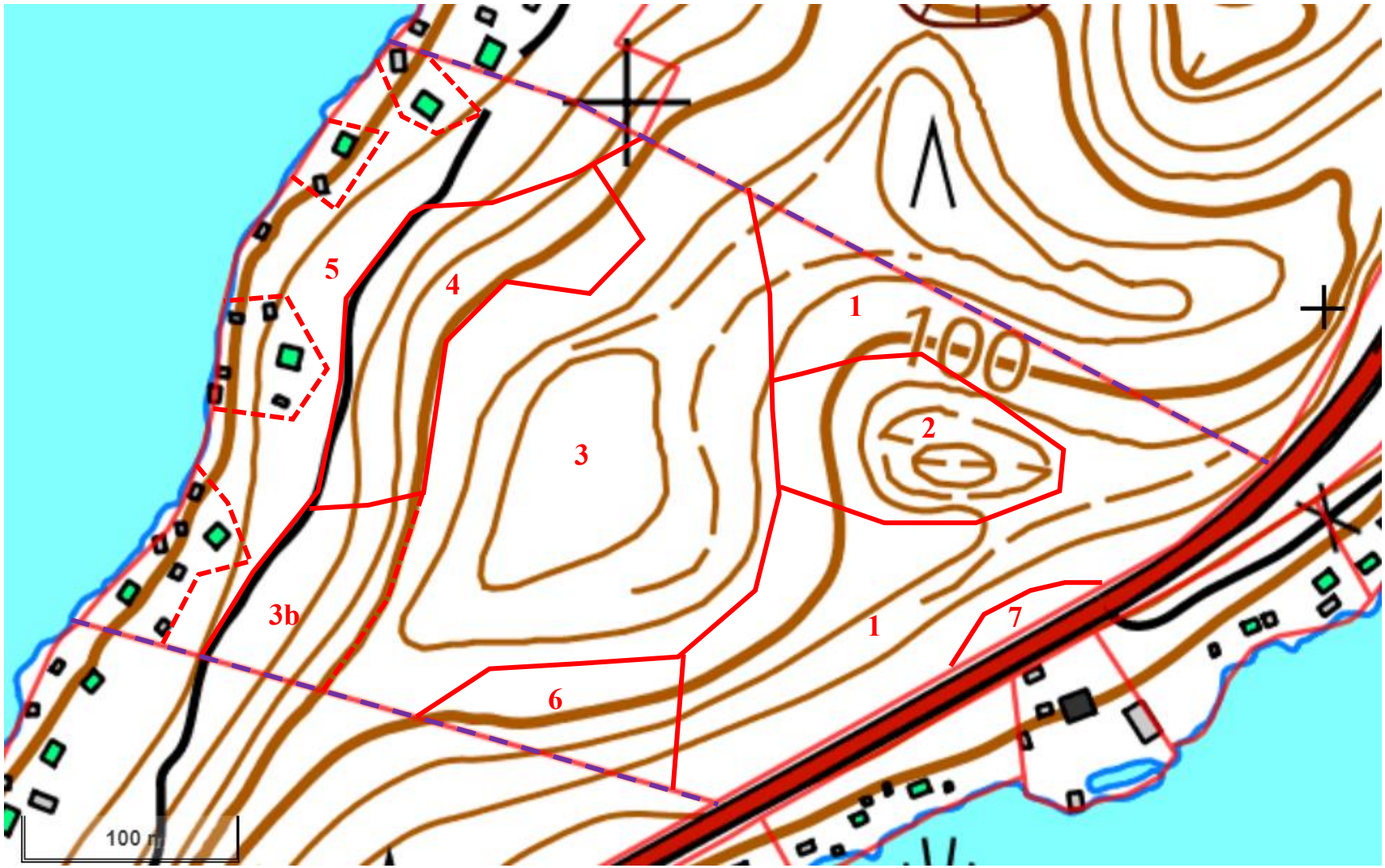
Toivonen, H. & Leivo, A. 1994: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvupaikkaluokitus. (Uudistettu versio vuodelta 2004: Metsähallitus, luontotyyppi-inventoinnin maastotyöohje).

Ympäristöministeriö 1992: Arvokkaat maisema-alueet. Mietintö 66/1992. Maisema-aluetyöryhmän mietintö II 1992.

- *Uhanalaiset lajit: www.ymparisto.fi, Ympäristöhallinnon eliölajit tietokanta.*

Kartan (seuraava sivu) selitykset

Kuvioraja Osakuvioraja Selvitysalueen raja

5
4
1
100
2
3
3b
1
7
6
100 m

Ilmakuva selvitysalueesta n. vuodelta 2018. Vertaa edellisen sivun kuviokarttaan.